

Концепція формування української мережі інформаційно-консультативних агротуристичних осередків в громадах (ІКАТО)

Проблема, що потребує розв'язання

Сільський розвиток в Україні сьогодні обумовлюється великою кількістю чинників, серед яких:

- впровадження ринку землі - призводить до переосмислення власної ролі та можливостей селянських та фермерських домогосподарств щодо розвитку аграрних та неаграрних видів діяльності;
- реформа місцевого самоврядування - спричиняє виклики для новостворених громад, у розпорядженні яких знаходяться як значні людські, природні, історико-культурні та фінансові ресурси, так і значні повноваження, делеговані державою на місцевий рівень;
- відсутність ефективного діалогу між місцевим бізнесом, органами місцевого самоврядування та мешканцями, що уповільнює розвиток місцевих громад;
- відтік сільського населення через скорочення ринку праці, зумовлене постійним впровадженням передових технологій в сільському господарстві.

Світова пандемія коронавірусу та пов'язані з нею кризові явища (загальний економічний спад, закриття кордонів, обмеження мобільності) в окремих випадках стали стимулом для розвитку внутрішнього туризму в Україні, зокрема, сільського зеленого туризму.

Вітчизняна практика розвитку сільського зеленого туризму свідчить про відсутність реальних механізмів включення сільського населення у неаграрну діяльність на сільських територіях, формування біфункціональної моделі сімейного гостинного селянського домогосподарства, відсутність мереж для взаємодії між селянами та наявність прогалів у правовій обізнаності членів громад.

Як наслідок, сільські громади не використовують або недостатньо використовують потенціал внутрішнього туризму (сільського, аграрного, гастрономічного, екологічного та інших різновидів туризму залежно від ресурсів громади), який може бути використаний для підвищення доходів і зайнятості мешканців та розвитку громади в цілому.

Перешкодами в цьому напрямку є недостатнє розуміння органами місцевої влади потенційних можливостей сільського туризму, розрізненість та небажання власників домогосподарств об'єднуватися для досягнення максимального ефекту від його розвитку, а також відсутність знань та інформації щодо надання послуг гостинності з проживання у приватному житловому будинку, харчування продуктами власного господарства, організації дозвілля з використанням традицій даного регіону, відродження ремесел та задоволення інших потреб туристів.

Ще однією перешкодою є невизначеність власної ролі у розвитку сільського зеленого туризму в політиці центральних органів виконавчої влади. Відсутність сприятливих та чітких законодавчих актів, відсутність підтримки розвитку та будь-яких статистичних даних не сприяють перетворенню сільських громад в середовище надання та отримання послуг.

За експертними оцінками ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», потенціал сільського зеленого туризму в Україні становить від 800 тис. до 1 млн особистих селянських господарств. Водночас попри невелику питому вагу гостинних домогосподарств на внутрішньому ринку, їх достатньо для формування мережі пілотних інформаційно-консультативних агротуристичних осередків в громадах (ІКАТО).

Взаємодія ІКАТО, місцевої влади та мешканців громади сприятиме розвитку сільського зеленого туризму, підвищить залученість сільського населення до процесів розвитку, формуватиме привабливий агротуристичний імідж громади. Така співпраця дозволить суб'єктам сільськогосподарського підприємництва розширювати та розвивати неаграрні види діяльності.

Однак, хоча гостинні господарства, на базі яких формуватимуться ІКАТО, відомі на туристичному ринку, в той самий час вони є невідомими як інформаційно-консультативні та навчальні осередки як в самій громаді, так і широкому загалу. Вони не володіють інструментами надання навчальних послуг і знаннями щодо ведення такої діяльності.

Розв'язанням цього питання може стати створення ІКАТО на базі наявних гостинних господарств з успішною туристичною історією. Ефективність та цінність кожного окремого ІКАТО зростає, якщо об'єднати їх у єдину мережу інформаційно-консультативних агротуристичних осередків.

Що таке ІКАТО?

ІКАТО - це суб'єкт підприємницької діяльності, що використовується як інструмент для демонстрації ідей, трендів, успішних історій, техніки, технологій, менеджменту, маркетингу у сфері сільського зеленого туризму для бізнесу та членів громади для диверсифікації сільськогосподарської діяльності та розвитку громади, а також як туристично-інформаційний центр (ТІЦ).

В залежності від набутого успішного досвіду, регіональних особливостей, рівня спроможностей суб'єкта підприємницької діяльності - власника, ІКАТО можуть мати як окрему спеціалізацію, так і універсальну (комбіновану) тематику навчання. Принцип «бізнес до бізнесу» сприятиме формуванню агентів змін для подальшого залучення членів громади у неаграрну діяльність на сільських територіях, підвищення туристичного іміджу та сталого розвитку громади.

Важливе місце в ІКАТО відіграє матеріальна база, яка використовуватиметься для організації консультацій, навчання та демонстрації реальних послуг гостинності, неаграрних видів діяльності, у тому числі місця для проживання та харчування, організації відпочинку слухачів. Потенційне ІКАТО – це сформоване гостинне успішне господарство з житловим будинком, господарськими будівлями, прилеглими до них садом та городом, свійськими тваринами, оснащене меблями, побутовою технікою, електро- і водопостачанням та доступом до мережі Інтернет.

Особливу роль відіграє власник ІКАТО, який обізнаний з проблемами та звичками місцевих жителів, комунікабельний, освічений, мотивований, знаходиться у постійному пошуку інновацій та готовий до ролі тренера із залученням членів своєї родини.

Фінансова складова ІКАТО передбачає об'єднання фінансових можливостей власника ІКАТО, бізнесу та органу місцевого самоврядування, міжнародних проектів. В її основі лежить мотивація власника до розширення туристичного сезону.

ІКАТО розглядається як навчальний осередок громади з певними мотиваційними та іміджевими очікуваннями сторін, що у перспективі має набути практику підтримки ІКАТО органами місцевого самоврядування.

Принципи формування мережі ІКАТО

- Добровільність. Кожен власник ІКАТО вільний у виборі започатковувати, здійснювати та припиняти відповідну діяльність у взаємодії з місцевою територіальною громадою.
- Відкритість. Мережа відкрита для приєднання нових суб'єктів відповідно до алгоритму набуття статусу ІКАТО, до нових ідей і думок, а також до співпраці для досягнення спільних цілей.
- Відповідальність. Кожен покликаний робити свій внесок у сталий розвиток галузі сільської гостинності, створення безпечної, гармонійної сфери послуг.
- Представництво. ІКАТО повинен представляти інтереси та потреби жителів громади, залучати їх до розвитку галузі туризму за допомогою навчання та інших відомих форм.
- Професіоналізм. Власник ІКАТО повинен прагнути до висококваліфікованої діяльності та досконалості з метою досягнення найкращих результатів у роботі та суспільного визнання.
- Прозорість. ІКАТО формує політику сталого розвитку у використанні природних, людських й історико-культурних надбань шляхом інформування членів громади в мережі Інтернет.
- Безпечність. Всі суб'єкти мережі дотримуються вимог програми (стандарту) «Українська гостинна садиба» та «Безпечна подорож».
- Законність. Всі учасники мережі діють відповідно до вимог чинного законодавства.

Мета та основні завдання Концепції

Мета - створення мережі пілотних інформаційно-консультативних та агротуристичних осередків (ІКАТО) громади на базі наявних гостинних сільських садіб особистих селянських або сімейних фермерських господарств для просування успішних практик та знань щодо сільського туризму як фактору диверсифікації діяльності сільського населення та сталого сільського розвитку.

Завдання:

1. Розробити методологію та сформувати мережу пілотних інформаційно-консультативних та агротуристичних осередків в громадах (ІКАТО).
2. Створити умови для залучення місцевого населення до розвитку неаграрних видів діяльності на селі в пілотних громадах.
3. Виявити та ефективно використати наявний потенціал громад для створення нових можливостей їх соціально-економічного розвитку.
4. Сформувати середовище для створення мережі ІКАТО.

Етапи та строки реалізації Концепції

1 етап. Розробка пакету документів для формування мережі пілотних інформаційно-консультативних та агротуристичних осередків в громадах.

2 етап. Формування мережі пілотних інформаційно-консультативних та агротуристичних осередків в громадах.

3 етап. Зміцнення спроможності пілотних ІКАТО до ефективного використання власного та наявного потенціалу громад для створення нових можливостей їх соціально-економічного розвитку.

4 етап. Створення нових можливостей для соціально-економічного розвитку громад на основі ефективного використання наявного потенціалу.

5 етап. Налагодження ефективної комунікації між місцевою владою та бізнесом.

6 етап. Промоція інноваційної біфункціональної моделі ІКАТО на базі функціонування гостинних сільських садиб особистих селянських та сімейних фермерських господарств.

7 етап. Створення достатніх інституційних умов для розвитку мережі ІКАТО як доповнення до мережі «Українська гостинна садиба» Співпраця сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Строки реалізації: січень-жовтень 2022 року.

Формування мережі ІКАТО передбачає:

- інформування територіальних громад щодо можливостей ІКАТО;
- визначення потенційних громад для формування пілотних ІКАТО на основі аналізу анкетних даних;
- презентацію та обговорення методології формування пілотних ІКАТО із зацікавленими громадами;
- розробку критеріїв відбору та визначення пілотних ІКАТО в громадах;
- розробку візуального стилю для ідентифікації мережі ІКАТО в інформаційному просторі та на вебресурсі Співпраця СЗТУ www.greentour.com.ua;
- формування групи ключових фахівців, підготовку навчальних програм та матеріалів;
- проведення навчальних заходів з власниками пілотних ІКАТО, представниками громад та бізнесу;
- визначення спеціалізації пілотних ІКАТО, розробку рекомендацій для формування кластерних моделей в громадах на базі ІКАТО;
- розробку локальних туристичних продуктів в пілотних громадах;
- презентацію мережі та алгоритму набуття статусу ІКАТО на українському туристичному та аграрному ринку;
- залучення програм та проектів міжнародної технічної допомоги до розвитку мережі ІКАТО.

Очікувані результати

Виконання заходів Концепції дасть змогу досягти таких результатів:

- в інформаційному полі з'явився термін «інформаційно-консультативні агротуристичні осередки (ІКАТО)»;
- створено алгоритм формування та діяльності ІКАТО;
- сформовано мережу з пілотних ІКАТО та її ідентифікацію;
- спрощено доступ членів громад до актуальних знань та успішного досвіду розвитку туризму, зокрема, сільського зеленого туризму;
- підвищено рівень обізнаності місцевих громад та бізнесу щодо моделі ІКАТО як практично дієвого консультативного і навчального осередку громади та туристично-інформаційного центру (ТІЦ);
- налагоджено якісну та мотивовану взаємодію між місцевою владою та бізнесом;
- підвищено туристичну привабливість громад;
- налагоджено механізми формування ІКАТО в громаді.

Моніторинг та оцінка

Моніторинг та якісна оцінка формування мережі пілотних ІКАТО здійснюватиметься відповідно до покрокової інструкції - дорожньої карти та інструмент-тесту формування ІКАТО в громаді.

Для кількісної та якісної оцінки впровадження Концепції використовуватимуться методи опитування місцевої влади та мешканців громад, спостережень, звітності про діяльність з її реалізації.

Реалізація Концепції здійснюється ГО «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» за підтримки «U-LEAD з Європою». Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою» спільно фінансується ЄС та його державами-членами Німеччиною, Польщею, Швецією, Данією, Естонією та Словенією для підтримки України на її шляху до зміцнення місцевого самоврядування. U-LEAD сприяє прозорому, підзвітному та багаторівневому управлінню в Україні, яке відповідає на потреби громадян, та розширює можливості громад.